Nemzetközi kitekintés a foglalkozási rehabilitációs célú munkaerő-piaci hálózatok működésére

Szerző:
Dr. Szabó Gyula

A háttértanulmány a TÁMOP 5.3.8-11/A1-2012-0001 kódszámú "Rehabilitáció - Érték - Változás (RÉV): Megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci helyzetének elősegítése érdekében történő rendszerszintű képzési és szolgáltatásfejlesztési modellprogram" kiemelt projekt, az „Országos Munkaerő-piaci Szolgáltató és Szakmai Támogató Hálózat felállításának előkészítése és hálózati tevékenység megkezdése” feladat keretében készült a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. megbízásából.

2013.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
Cím: H- 1071 Budapest, Damjanich utca 4.
Telefon: (+36 1) 450 3230
www.fszk.hu
Felnőttképzési nyilvántartási szám: 01-0849-04
Intézményi Akkreditációs Lajstromszám: AL-2057

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló 1
Bevezető 5
I. A háttértanulmány készítésének módszere, felhasznált források bemutatása 5
II. Az elemzésre kerülő nemzetközi és nemzeti hálózatok rövid bemutatása 7
III. A nemzetközi és nemzeti hálózatok elemzése 11
IV. Összegzés, javaslat 21
Mellékletek 23

Vezetői összefoglaló

A „Nemzetközi kitekintés a foglalkozási rehabilitációs célú munkaerő-piaci hálózatok működésére” című háttértanulmány a Revita Alapítvány szakmai műhelyében, a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. megbízásából készült, a "Rehabilitáció - Érték - Változás (RÉV): Megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci helyzetének elősegítése érdekében történő rendszerszintű képzési és szolgáltatásfejlesztési modellprogram" (TÁMOP-5.3.8-11/A1-2012-0001) keretében. A háttértanulmány a RÉV-projekt keretében szerveződő „Országos Munkaerő-piaci Szolgáltató és Szakmai Támogató Hálózat felállításának előkészítése és hálózati tevékenység megkezdése” feladat részeként készült.

A háttértanulmány készítésének módszere, felhasznált források bemutatása

A tanulmányban elsősorban az Európán belül működő foglalkozási rehabilitációs célú munkaerő-piaci hálózatokat vizsgáltuk, röviden kitekintve a globális hálózatokra. A kutatás során a következő forrásokat használtuk fel:

- A hálózatok honlapjainak elemzése, a legtöbb szervezet esetében ezek a honlapok részletesen bemutatják a célkitűzéseket, a felvállalt feladatokat, az eddig elért eredményeket és a tagokat.
- Az ezredforduló környékén megszaporodtak a munkaerő-piaci hálózatokról szóló írások, elemzések a tudományos folyóiratokban. Néhány fontosabb eredményük jelen tanulmányba történő beemelése mellett a dokumentum 1. mellékletében tételesen is felsoroljuk az elmúlt 15 évben e területen született legfontosabb tudományos munkákat.
- E-mailben felvettük a kapcsolatot a vizsgált nemzeti és nemzetközi szervezetekkel, amelyben információkat kértünk a szervezetek működésre vonatkozóan. Megkereséseinkre a tanulmány lezártáig nem érkezett érdemi válasz.

A vizsgált hálózatokat a háttértanulmányban három csoportra osztva mutatjuk be:

- Globális avagy nemzetközi szervezetek
- Európai szervezetek
- Nemzeti szervezetek

A hálózatok kialakulása

Mind a nemzeti, mind az európai hálózatok kialakulásának motivációit és körülményeit vizsgálva az figyelhető meg, hogy ezek a hálózatok jellemzően felülről jövő kezdeményezésre jöttek létre: a nemzeti hálózatok esetében a külső ösztönzés rendszerint a kormányzat irányából, az európai hálózatok esetében pedig az Európai Unió felől érkezett.

Néhány esetben olyan folyamat is látható, hogy éppen a nemzetközi ernyőszervezetek segítik nemzeti szinteken működő civil szervezetek kialakulását.

A hálózati tagok köre és kapcsolatrendszere

Általában egyfajta egymásra épültség figyelhető meg a nemzeti szinten tevékenykedő civil szervezetek, a regionális (európai) hatókörű hálózatok és az egész világról tagokat toborzó hálózatok között, ugyanakkor távolról sincs egyértelmű hierarchikus rendszer a különböző típusok között.

A tagságban történő átfedések – a rendelkezésre álló információk alapján – jellemzően nem okoznak problémákat, sőt valószínűleg számos előnnyel is járnak a hálózatok számára, például a pályázati lehetőségek közös kihasználásával.

A hálózatok fenntartásának, működtetésének célja

A hálózatok céljait végigtekintve az összes vizsgált szervezetnél nagyon hasonló tevékenységeket találhatunk:

- A működés legátfogóbb célja minden szervezet esetében a fogyatékkal élő, vagy más okok miatt hátrányos helyzetben lévő emberek jogainak és lehetőségeinek kiterjesztése.
- A stratégiai célok elérésének egyik kulcsfontosságú eszköze valamennyi szervezet szerint a partnerség, partneri kapcsolatok kiépítése más hasonló szervezetekkel nemzeti és nemzetközi szinten, együttműködés kialakítása a nemzeti és európai intézményekkel.
- A hálózatok jellemzően fontos feladatuknak tekintik az újabb szervezetek létrehozásának kezdeményezését.
- A hálózatok általában kiemelt figyelmet fordítanak a szervezeten belüli munka intenzívebbé tételére a belső kommunikáció erősítésével, valamint szakmai programok, képzések, rendezvények szervezésével. Ugyancsak hangsúly helyeznek a mindennapi működés, elsősorban a megfelelő pénzügyi háttér biztosítása.

Hálózati működés formája, eszközei, módja

A hálózat kialakításának és működésének finanszírozása

A vizsgált szervezetek legfontosabb bevételi forrásaiként – az elérhető információk tanulsága szerint – a következők azonosíthatóak:

- A bevételek legbiztosabb részét jellemzően a tagdíjak jelentik.
- A bevételek másik legtipikusabb forrását a saját rendezvények, éves konferenciák bevételei adják.
- A külső források közül gyakorlatilag minden esetben kiemelkednek a pályázati forrásból befolyó összegek.
- Néhány esetben megfigyelhetőek nemzeti szintről érkező speciális finanszírozási források (így például a szerencsejátékból származó állami bevételek egy részét a támogatott foglalkoztatás területén működő szervezetek kapták Skóciában és Németországban).

A hálózatok jellemzően célként fogalmazzák meg, hogy a lehetőségeikhez igazítják a terveiket és a tevékenységüket, ésszerű gazdálkodást folytatnak, a tisztségviselők pedig általában társadalmi munkában látják el feladatukat.

A hálózatok működésének irányítása

A hálózatok működésének irányítása általában nem tér el alapvetően bármely más civil szervezet irányításától.

A vizsgált hálózatok esetében a demokratikus működés biztosítására hivatott a választott tagokból, illetve a tagszervezetek vezetőiből összeálló vezetői testület, amelynek

elnevezése többnyire Igazgatóság (Board of Directors), esetleg Végrehajtó Bizottság (Executive Committee). A vezetőség összetétele, a megválasztás vagy a kinevezés módja, a megbízás időtartama különböző lehet az egyes hálózatokban, de általánosnak mondható, hogy a tagszervezetek vezetőit mindenképpen bevonják a legfontosabb vezető testületbe.

A legfontosabb döntések több hálózat esetében a közgyűlés kezében vannak, amit minden évben legalább egyszer össze kell hívni, azon részt vehet minden tagszervezet képviselője.

Hálózati kommunikáció

Minden vizsgált érintett tisztában van azzal, hogy a hálózati működés egyik legnagyobb előnye az, hogy a közös munka során a vélemények, elképzelések és tapasztalatok találkoznak, és ebből minőségileg új eredmények születnek – vagyis szinergia valósul meg. Ahhoz azonban, hogy ez megtörténhessen, a vélemény- és tapasztalatcserének szervezett formában kell megvalósulnia, a hálózatok ennek megvalósítását vállalták magukra. A vizsgálatban szereplő hálózatok többnyire évente legalább egy nagy rendezvényt, konferenciát szerveznek. A konferenciák mellett gyakorlatilag mindegyik szervezett tart kisebb, workshopnak vagy szemináriumnak nevezett rendezvényeket. Itt jellemzően a szakmai oldal a hangsúlyosabb, a résztvevők rendszerint az adott szakterületen dolgozók közül kerülnek ki.

Több szervezet esetében is megfogalmazódott, hogy az egyik legfontosabb feladatuk, hogy informálják tagjaikat a saját elvégzett munkájukról és a foglalkoztatást érintő legfrissebb eseményekről. Ma az információk eljuttatása a leggyorsabb és leghatékonyabb módon az interneten keresztül történik, így a honlapok váltak minden szervezet esetében a legfontosabb, a működést legjobban bemutató, azt segítő információs forrásokká. A tájékoztatás másik formája a különböző dokumentumok kiadása, ami a gyakorlatban ma már teljes mértékben elektronikus formában történik, tehát nagyrészt interneten keresztül kiküldött hírlevelekről van szó. Néhány hálózat esetében un. „Newsflash" alkalmazása is jellemző: ez a hírlevelekhez hasonlóan, ám azoknál nagyobb gyakorisággal a tagoknak elküldött rövid, lényegre törően megfogalmazott hírösszefoglaló. A vizsgált hálózatok mindemellett aktívan használják a közösségi oldalakat is a kommunikációban. (Az internetes kommunikáció jó példáit jelentik a BASE és a SUSE honlapjai.)

Felmerülő problémák a működés során

A hálózatokról szóló elemzések, tudományos anyagok a működés során felmerülő problémák között legjellemzőbben a tagok érdeklődésének csökkenését, az aktivitás visszaesését, a szervezetek kritikus méretét a tevékenység beindításához, a működést akadályozó földrajzi távolságot és a finanszírozási nehézségeket említik.

A hálózatok tevékenysége és hálózati szolgáltatások

Szakmai anyagok kidolgozása, kutatás

Bár nem tekinti egyik vizsgált szakmai hálózat sem elsődleges feladatának a támogatott foglalkoztatás vagy a szociális gazdaság kérdéseinek tudományos vizsgálatát, a mindennapi gyakorlat során felmerülő problémákra természetesen igyekeznek – szakmailag minél inkább megalapozott – megoldásokat találni, ez pedig sok esetben szükségessé teszi az alapos, tudományos igényű elemzéseket. A hálózatokban összegyűlt tapasztalatok mindemellett alkalmassá teszik őket új, magas szakmaiságú gyakorlati módszerek, képzési anyagok kidolgozására.

Projektek

A hálózatok erőforrásaik jelentős részét fordítják a pályázatok megírására és a nyertes pályázatok megvalósítására.

A jó gyakorlatok összegyűjtése, tudásbázis kialakítása

A hálózatok egyik legnagyobb erőforrását a tagok pozitív tapasztalatai és ötletei jelentik. A vizsgált szervezetek ezt ki is használják, rendszeresen gyűjtik és közzéteszik a tapasztalatokat szakmai anyagok, esettanulmányok formájában.

A hálózatok külső kapcsolatrendszere, együttműködő partnerei

A hálózatok fontos célja és feladata szakmai viták generálása országos és Uniós szinten a megváltozott munkaképességű emberek helyzetének javítására. A sikerhez elengedhetetlen, hogy szakterületük elismert képviselőiként, elismert tárgyalópartnerekként jelenjenek meg a döntéshozókkal folytatott viták során. A legnagyobb európai hálózatok a siker érdekében más nagy európai szervezetekkel is összefognak: ilyen partner volt az EU2020 Agenda kialakítása során a Platform of European Social NGOs (Social Platform) és a European Disability Forum (EDF). Míg a több nemzeti szervezetet összefogó ernyőszervezetek elsősorban az Európai Unió, az ENSZ, illetve annak különféle intézményei által kiadott tervezetekre, stratégiákra reagálnak, a nemzeti szinten működő ernyőszervezetek főként a nemzeti szabályozás kérdéseibe akarnak és tudnak beleszólni.

Összegzés, javaslat

A támogatott foglalkoztatás területén Európán belül több jelentős hálózat is kialakult az elmúlt években. A megvizsgált nemzetközi ernyőszervezetek közül kiemelhető a European Union of Supported Employment (EUSE). Nevének megfelelően elsősorban a támogatott foglalkoztatás népszerűsítésével, elterjesztésével foglalkozik, de elmondható, hogy fontos célja általában a fogyatékkal élő emberek, illetve bármilyen ok miatt hátrányos helyzetben lévők munkába állásának elősegítése is. Ez a szövetség jelenleg 19 országban rendelkezik tagszervezetekkel (ide számolva Walest és Skóciát is), ezek döntő többsége az Európai Unió tagállama. Az EUSE a nemzetközi szervezetek közül az egyik legaktívabb, és kiemelt feladatának tekinti, hogy minél több országban jöjjenek létre tagszervezeteket, ezzel is segítve a támogatott foglalkoztatás terjedését. Ezért a szervezet képviselői kiadtak egy tájékoztató füzetet, amelyben egészen pontosan, lépésről lépesre leírják, hogyan kell létrehozni egy támogatott foglalkoztatás területén tevékenykedő nemzeti szervezetet. Magyarországról jelenleg egy szervezet sem tagja a EUSE-nek, ezért javasolható, hogy a hazánkban megvalósításra kerülő támogató hálózat a nemzetközi kapcsolatainak kiépítését velük kezdje meg, az ő tapasztalataik felhasználása jelentős segítséget jelenthet.

Bevezető

A „Nemzetközi kitekintés a foglalkozási rehabilitációs célú munkaerő-piaci hálózatok működésére” című háttértanulmány a **Revita Alapítvány szakmai műhelyében**, a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. megbízásából készült, a **"Rehabilitáció - Érték - Változás (RÉV): Megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci helyzetének elősegítése érdekében történő rendszerszintű képzési és szolgáltatásfejlesztési modellprogram"** (TÁMOP-5.3.8-11/A1-2012-0001) keretében. A háttértanulmány a RÉV-projekt keretében szerveződő „**Országos Munkaerő-piaci Szolgáltató és Szakmai Támogató Hálózat felállításának előkészítése és hálózati tevékenység megkezdése**” feladat részeként készült. A feladatért felelős **konzorcium** tagjai a Munkaesély Munkaerő-piaci Szolgáltatók Szövetsége, a Társadalmi Egyesülések Zala Megyei Szövetsége és a Revita Alapítvány.

A Hálózat kiépítésének szakaszában **több** – összesen négy – **háttértanulmány** is **készül** annak érdekében, hogy a későbbi működés hatékonyságát elősegítse a hálózati tevékenységek megalapozásával. Ezek a következők:

- Nemzetközi kitekintés a foglalkozási rehabilitációs célú munkaerő-piaci hálózatok működésére *(Jelen dokumentum.)*
- Hálózati kommunikáció
- Érdekeltség – ellenérdekeltség a hálózati együttműködésben
- A munkaerő-piaci szolgáltató szervezetek hálózatának tevékenységrendszere

A nemzetközi kitekintést megvalósító háttértanulmány **célja** az, hogy a tervezett Hálózathoz hasonló céllal, közel azonos szakterületen jelenleg is vagy korábban működő **nemzetközi hálózatok tapasztalatait összegyűjtse és közvetítse a jelenleg kiépítés alatt álló Hálózat számára**.

A háttértanulmányban bemutatjuk az adatgyűjtés módszereit és a felhasznált forrásokat, röviden beazonosítjuk az elemzésre került nemzetközi és nemzeti hálózatokat, majd az előre meghatározott szempontok szerint készült elemzés, illetve rövid összegzés és javaslat olvasható.

I. A háttértanulmány készítésének módszere, felhasznált források bemutatása

Vizsgálatunk során elsősorban az **Európán belül működő foglalkozási rehabilitációs célú munkaerő-piaci hálózatokat** vizsgáltuk, röviden kitekintve a **globális avagy nemzetközi hálózatokra**. Mégis érdemes röviden rámutatni, hogy más kontinenseken is léteznek hasonló céllal működő civil szervezetek, illetve azokat összefogó ernyőszervezetek. Kutatásaink során egyértelművé vált, hogy a megváltozott munkaképességű emberek munkába állásának segítése elsősorban az **angolszász országokban** kap nagy hangsúlyt. Ez egyáltalán nem meglepő, hiszen ugyanezek az országok azok, ahol általában a fogyatékos emberek helyzetének – akár értelmi, akár testi fogyatékosságról van szó – kiemelt figyelmet szentelnek, ami állami szinten, a jogalkotási folyamatában is tetten érhető. Kanada és Ausztrália emelkedik ki ezen országok közül, ahol főként az 1990-es évektől kezdve számtalan szervezet jött létre a megváltozott munkaképességű emberek

foglalkoztatásának segítésére, elsősorban a tartományi és szövetségi kormányok kezdeményezésére. Ugyanakkor mindkét országban szinte kizárólag nemzeti hálózatok alakultak ki. Európa helyzete abban a tekintetben mindenképpen más, hogy itt több nemzetközi hálózat is létezik, amelyek a kontinens országainak jelentős részét felölelik.

A tanulmány egyrészt a megváltozott munkaképességű emberek számára foglalkoztatási szolgáltatásokat nyújtó **szervezetek**, másrészt – és elsősorban – pedig az ilyen szervezeteket összefogó **hálózatok honlapjainak elemzésén** alapul. A legtöbb szervezet esetében ezek a honlapok részletesen bemutatják a célkitűzéseket, a felvállalt feladatokat, az eddig elért eredményeket és a tagokat. Jelentős eltérés volt tapasztalható azon a téren, hogy az előbb felsorolt alapvető információkon túl milyen további adatokat tesznek közzé a vizsgált szervezetek.

A szervezetek napi működésének megismeréséhez az egyik kiemelten fontos forrást jelentették az **éves beszámolók**, amelyek a honlapokon is elérhetők. Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy nem minden szervezet esetében álltak rendelkezésre ilyen dokumentumok, és ahol mégis, ott is szembe kellett néznünk néhány problémával. Ezek az éves jelentések, beszámolók a nyilvánosság számára készültek, többnyire szépen szerkesztett, színes formátumban tölthetők le, és rendszerint az előző periódusban elért eredményeket, sikeres projekteket emelik ki – ugyanakkor ritkán engednek bepillantást a szervezet valódi működésébe, az esetleges problémákat, vitákat jellemzően nem találjuk meg itt. Ritka, gyakorlatilag egyetlen kivétel a European Union of Supported Employment, ahol a honlapon letölthetővé tették (legalábbis néhány évig) a vezetői értekezletek jegyzőkönyveit is, amelyek bepillantást engednek néhány olyan kérdésbe is, amit máshol nem találunk meg. Mindezeket figyelembe véve is hasznos információforrásoknak bizonyultak a honlapokon közzétett beszámolók, hiszen részletesen szólnak többek között a hálózati rendezvényekről, a futó és a már befejezett projektekről.

Jelentős különbségeket figyeltünk meg abban is, hogy **mennyire aktívan használják, milyen gyakran frissítik** a honlapokat. A különböző hálózatok különböző erőforrásokkal rendelkeznek, ennek megfelelően találunk olyan honlapokat, amelyeket rendszeresen karbantartanak, frissítenek, míg máshol az utóbbi években láthatóan nem töltöttek fel új dokumentumokat. Szerencsére a több országot átfogó hálózatok esetében természetes, hogy a honlap több nyelven is elérhető, az alapnyelv pedig minden esetben az angol, ami jelentősen megkönnyítette a munkát. A nemzeti tagszervezetek esetében valamivel rosszabb a helyzet, a legtöbb esetben itt is elérhető a honlapok bizonyos része angol nyelven, ám vannak olyan szervezetek, amelyek csak saját nyelvükön tesznek közzé információkat.

A megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatása, illetve ehhez kapcsolódóan a támogatott foglalkoztatás az elmúlt két évtizedben fontos **tudományos kutatási kérdéssé vált**. Ennek megfelelően azt tapasztalhatjuk, hogy az ezredforduló környékén megszaporodtak az ilyen jellegű írások a tudományos folyóiratokban. A tanulmány 1. mellékletében felsoroljuk az elmúlt 15 évben született legfontosabb tudományos munkákat. Ezeket az írásokat áttanulmányozva azt tapasztaltuk, hogy egy részük kimondottan orvosi szempontból vizsgálja a különböző értelmi fogyatékossággal élők foglalkozási rehabilitációjának lehetőségeit. A tudományos cikkek másik része egy-egy országban (többek között Spanyolországban, Finnországban, Svédországban) vizsgálja meg a támogatott foglalkoztatás helyzetét, ezek jellemzően leíró jellegű munkák, azt mutatják be, hogyan alakult a fogyatékkal élők helyzete a munkaerőpiacon. Összességében elmondható, hogy a tudományos vizsgálatok magára a foglalkoztatásra irányulnak, mennyire hatékonyak azok a szervezetek, amelyek az érintetteket elhelyezik, mennyire sikeres a rehabilitáció,

stb. – tehát nem a munkaerő-piaci hálózatokkal foglalkoznak, ezért a háttértanulmány készítésekor inkább csak háttéranyagként voltak felhasználhatók.

Hogy a rendelkezésre álló források körét bővítsük, e-mailben **felvettük a kapcsolatot a vizsgált nemzeti és nemzetközi szervezetekkel**. A levélben röviden leírtuk, hogy egy szakmai támogató hálózat kialakítása van folyamatban, és kértük őket, hogy a honlapokon található információkat egészítsék ki a szervezet működésére vonatkozó további adatokkal. (Sajnos a tanulmány lezártáig megkeresésünkre nem érkezett érdemi válasz.) A vizsgált szervezetek között előfordultak olyanok, amelyek kimondottan a fogyatékos emberek egy speciális csoportjának az elhelyezkedését igyekeztek elérni. Mivel a háttértanulmány célja egy átfogó kép felvázolása a megváltozott munkaképességű emberekkel foglalkozó szervezetek hálózatainak kapcsán, ezért elsősorban a több célcsoportot átfogó, szélesebb körű tevékenységet felvállaló szervezetekre koncentráltunk a tanulmány írása során, a speciális célcsoporttal dolgozó szervezetek ritkán, egy-egy példa erejéig kerültek csak be a vizsgálatba.

A források felhasználásával igyekeztünk az előzetesen összeállított **vázlatban meghatározott elemzési szempontokat felhasználni** a háttértanulmány elkészítésekor. A legtöbb elemzési szempont esetében ez sikerült is, ám volt néhány olyan pontja a vázlatnak, ahol ez lehetetlennek bizonyult. Ilyen pontja a vázlatnak a „Hálózati tagok aktivitása, finanszírozási, szolgáltatási és egyéb hozzájárulása („befektetés") a hálózat fenntartásába, működtetésébe". A rendelkezésre álló források egyáltalán nem, vagy **nagyon ritkán foglalkoznak az egyes tagok aktivitásának kérdésével**, inkább csak közvetett módon próbáltunk következtetéseket levonni a potenciális problémákat bemutató alfejezetben. Emellett a finanszírozási kérdések kapcsán is érintjük ezt a kérdést, ám források hiányában csak nagyon óvatosan megfogalmazott megállapításokat tehetünk.

A másik elemzési szempont, ahol komoly akadályokba ütköztünk, az az **érdekeltségek és ellenérdekeltségek vizsgálata** a hálózatok fenntartásában. Valójában nagyon kevés szervezet van, ahol ezzel kapcsolatban megbízható információt lehet szerezni, ez az a része a szervezetek működésének, amely rendszerint nem akarnak a nyilvánosság elé tárni, különösen az érdekellentétek esetében igaz ez, akár külső, akár belső érdekellentétekről van szó.

Végül meg kell említenünk az utolsó elemzési szempontot, amely az **inaktív vagy lezárt hálózatok** esetében a tevékenység megszűntetésének okait, körülményeit vizsgálná meg. A kutatások során nem találkoztunk olyan hálózattal, amely megszűnt volna, nem soroltuk ide azokat az eseteket, amikor több szervezet összeolvadt, vagy más néven folytatta tovább a tevékenységét. Feltételezzük, hogy a jelentősebb hálózatok közül egy sem szűnt meg teljesen, még ha a létezők között találunk is olyat, mint például a World Association for Supported Employment elnevezésű nemzetközi hálózat, amely csekély aktivitást mutat. Formális megszűnésről azonban távolról sincs szó ezekben az esetekben sem.

II. Az elemzésre kerülő nemzetközi és nemzeti hálózatok rövid bemutatása

Globális szervezetek

A vizsgálataink azt mutatják, hogy a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatását elősegíteni hivatott globális hálózatok kevésbé képesek érdemben befolyást gyakorolni a kérdés megítélésére, jogi szabályozására, a politika hozzáállására, mint a

területi alapon működő hálózatok (akár Európáról, akár kontinensnyi országokról van szó, mint Ausztrália vagy Kanada). Mégis érdemes néhány szóban bemutatni a jelenleg ezen a területen működő szervezeteket, már csak azért is, mert az európai hálózatok is kapcsolatban állnak velük.

A legegyértelműbb kapcsolat a fentebb említett szervezetekkel a **Workability International** (http://workability-international.com) esetében ismerhető fel, hiszen itt a Workability Europe testvérszervezetéről van szó. Ennek megfelelően a célkitűzések gyakorlatilag teljes mértékben megegyeznek, a különbség leginkább csak a tevékenységük földrajzi kiterjedésében van. A szervezet elődjét 1987-ben Svédországban alapították 11 ország képviselői, jelenlegi formájában 2002-ben jegyezték be, és ma már több mint 130 tagszervezete van több mint 40 országban.

Jelentősen eltér viszont ettől a **Global Applied Disability Research and Information Network** (GLADNET – http://www.gladnet.org) profilja. Mint a neve is mutatja, ez a hálózat elsősorban a fogyatékos emberekkel kapcsolatos kutatásokkal, és az ehhez kapcsolódó információk terjesztésével foglalkozik. Ám nemcsak általában a célcsoport vizsgálatát tekinti feladatának, hanem az annak foglakoztatásával és képzésével kapcsolatos kérdéseket kutatja. Ez nem véletlen, hisz az egész szervezet elindítója az International Labour Organization (ILO), az ő Fogyatékosság és Munka programjukból nőtt ki a GLADNET. Önálló szervezetként 1997-ben jött létre, de ma is szoros kapcsolatban áll az ILO-val. A nemzetközi nonprofit szervezetet Svájcban jegyezték be, de adminisztratív központja az Egyesült Államokban található.

Részben hasonló célokat követ a **World Association for Supported Employment** (WASE – http://www.wase.net), amely 1995-ben jött létre, és a kezdetektől fogva a támogatott foglalkoztatás ügyét igyekszik előre vinni. Magánszemélyek és szervezetek egyaránt tagjai lehetnek a hálózatnak, 2003-ban az ILO segítségével megjelentettek egy CD-t és egy kézikönyvet, amely elsősorban a fejlődő országokban volt hivatott segíteni azoknak, akik a támogatott foglalkoztatást szerették volna meghonosítani. Jelenleg a honlapjuk tanúsága szerint viszonylag csekély aktivitást mutatnak.

Európai szervezetek

Ha Európában megváltozott munkaképességű emberekkel foglalkozó szervezetről van szó, mindenképpen a **European Union of Supported Employment** (EUSE - http://www.euse.org/) ismertetésével kell kezdenünk. A szervezetet 1993-ban hozták létre azzal a céllal, hogy elősegítsék a támogatott foglalkoztatás terjedését Európában. Saját meghatározásuk szerint a támogatott foglalkoztatás magában foglalja a fogyatékos emberek segítését abban, hogy valódi munkalehetőséget, valódi választási lehetőséget kapjanak, illetve olyan környezetben dolgozhassanak, ahol folyamatos támogatást kapnak. A végső cél, hogy ezek az emberek gazdasági és társadalmi értelemben is aktív tagjai lehessenek a saját közösségüknek. Mindezt úgy látják elérhetőnek, ha minél szélesebb körben terjesztik a támogatott foglalkoztatás gyakorlatát, biztosítják a jó gyakorlatokkal kapcsolatos információk és tapasztalatok cseréjét, illetve folyamatosan megújítják a szolgáltatási modelleket.

Alapvetően szintén az európai szervezetek összefogását tűzte ki célul a **Workability Europe** (http://www.workability-europe.org/). A maguk által megfogalmazott távlati cél, érthető módon, jelentős mértékben hasonlít az EUSE céljaihoz: harcolni kívánnak minden fogyatékos ember, vagy más ok miatt marginális helyzetbe került személy munkához való jogáért, szeretnék segíteni őket abban, hogy a képességeiket a lehető legnagyobb mértékben kihasználják, és amennyiben lehetséges, idővel térjenek vissza a nyílt

munkaerőpiacra. Ugyanakkor részben más megközelítést alkalmaznak, mint az EUSE, illetve más eszközöket használnak a célok eléréséhez. A jó gyakorlatok cseréje mellett a hangsúly az innovatív stratégiák kidolgozásán van, amelyek emberek ezrei számára biztosíthatnak munkalehetőséget. A Workability Europe maga is egy nagyobb szervezet, a Workability International egyik tagszervezete, pontosabban annak elsőként, 1995-ben megalakult regionális csoportja. Saját honlapja szerint a Workability Europe a legnagyobb ernyőszervezet a kontinensen, amely a fogyatékos emberek számára foglalkoztatási szolgáltatásokat nyújtó szervezeteket összefogja. Jelenleg 22 országban vannak tagszervezetei (a tagszervezetek elérhetők a következő linken keresztül: http://www.workability-europe.org/our-members), nagyrészt az Európai Unió tagországaiban, illetve az Unióval határos országokban. Magyarországról két szervezet tagja a Workability Europe-nak: a Regionális Szociális Forrásközpont Nonprofit Kft. és a Védett Szervezetek Országos Szövetsége. A tagok jellemzően szakképzésekkel, tanácsadással és állásokkal segítik a fogyatékos munkavállalókat, és fontos feladatuknak tekintik, hogy együttműködjenek más munkaadókkal annak érdekében, hogy az érintettek a nyílt munkaerőpiacon is megjelenhessenek. A célok elérése érdekében fontosnak tartják a szoros együttműködést az Európai Uniós intézményekkel és civil szervezetekkel, ezért tagjai a **Social Platform**, a **European Disability Forum** és a **Social Services Europe** elnevezésű szervezeteknek.

Nevének megfelelően, a **Social Firms Europe CEFEC** (http://socialfirmseurope.org) a szociális vállalkozások összefogását tűzte ki célul. Az alapítók szerint különösen fontos új állásokat teremteni egy olyan időszakban, amikor különösen nehéz munkát találnia azoknak, akik valamilyen fogyatékosság vagy hátrányos helyzet miatt egyébként is távol kerültek a munkaerőpiactól. Kézenfekvő megoldás szociális vállalkozásokat indítani, amelyek valódi, fizetett munkát biztosítanak, miközben támogató környezetet is nyújtanak. A szervezet története egészen 1987-ig nyúlik vissza, ekkor tartotta a szociális vállalkozásokat támogató mozgalom az első összejövetelét Berlinben. A hivatalos formáját a nonprofit szervezet 1989-es megalakulásával nyerte el. Ma 48 tagja van 19 országból, magyarországi tagszervezet nem szerepel a honlapról letölthető listán.

Sok szempontból hasonló célokat követ a **European Network of Social Integration Enterprises** (ENSIE – http://www.ensie.org/). A szervezet stratégiai célja, hogy hozzájáruljon az Európai Unió fenntartható fejlődéséhez. A konkrétabb célok között egyrészt a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci és szociális integrációjának munkahelyek biztosításával való elősegítése szerepel. Másrészt szeretnék javítani a szociális vállalkozások életképességét, illetve szerepüket megerősíteni a gazdaság egészében. A szervezetet hivatalosan Belgiumban hozták létre 2001-ben, jelenleg 23 nemzeti és regionális hálózat (16 országból) alkotja a European Network of Social Integration Enterprises-t, magyarországi tagszervezetet itt sem találunk. Ha összeadjuk az egyes tagok által képviselt cégeket, összesen kb. 2400 szociális vállalkozást fog össze ez az ernyőszervezet, az ezekben foglalkoztatottak száma pedig a honlap szerint meghaladja a 377 ezret.

Az eddig felsorolt szervezetek elsődleges céljuknak tekintették, hogy a hátrányos helyzetű, illetőleg fogyatékos emberek életét munkahelyek biztosításával tegyék teljesebbé. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy Európában és a világban számos olyan szervezet létezik (többnyire fogyatékos embereket képviselő, támogató civil szervezetek, szövetségek), amelyek más céljaik mellett vállalják fel a megváltozott munkaképességű emberek munkaerő-piaci integrációjának segítését. Az ilyen szervezetek közül – a teljesség igénye nélkül – kiemelhetjük a **European Association of Service Providers for Persons with Disabilities** elnevezésű szervezetet (EASPD - http://www.easpd.eu). Ez a nonprofit szervezet a szociális szolgáltatókat, sőt, az azokat egyesítő ernyőszervezeteket fogja össze Európában, így maga az EUSE is a tagszervezetek közé tartozik – bár, mint látni fogjuk a

későbbiekben, ez a kapcsolat nem volt minden esetben problémamentes. Az EASPD több mint 10 000 fogyatékos emberekkel foglalkozó szervezet nevében lép fel, legfontosabb céljának az egyenlő esélyek biztosítását tartja a célcsoport számára. A **Foglalkoztatási Állandó Bizottság** (Standing Committee (SC) on Employment) az egyike a szervezet nyolc munkacsoportjának (amelyek többek között az inkluzív nevelésre, a szolgáltatások minőségére, finanszírozási lehetőségekre koncentrálnak). A tagszervezetek közel harmada nyújt munkaerő-piaci szolgáltatásokat a fogyatékos emberek számára. Feladata, hogy a foglalkoztatással kapcsolatos kérdésekben naprakész segítséget tudjon nyújtani az EASPD-nek és a tagszervezeteknek, ezért Uniós szinten folyamatosan figyelemmel kísérik a foglalkoztatással kapcsolatos vitákat, döntéseket.

Hasonlóképpen, nem kimondottan csak a megváltozott munkaképességű munkavállalókkal foglalkozik a **European Platform for Rehabilitation** (EPR – http://www.epr.eu/). A hálózat célja egy olyan társadalom megteremtése, ahol a fogyatékos emberek vagy más okok miatt hátrányos helyzetben lévők egyenlő esélyeket kapnak a többségi társadalomban. Ennek érdekében a hálózat tagjai igyekeznek „újragondolni" és „újraalkotni" a számukra nyújtott szolgáltatásokat. A teljes jogú tagok nyolc országból kerülnek ki, nagyrészt képzéssel, és részben foglalkoztatással foglalkozó nemzeti szervezetekről van szó. Az EPR 2012-ben elfogadott stratégiai tervében négy kiemelt területet határozott meg, amelyekre kiemelt figyelmet fordítanak a jövőben. Ezek közé tartozik a „Munka és foglalkoztatás", az „Orvosi rehabilitáció", az „Oktatás és képzés", valamint az „Önálló életvitel". A foglalkoztatás kapcsán abból a feltételezésből indultak ki, hogy az ilyen jellegű munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtó szervezetek a mai napig sem értik meg teljes mértékben a cégek igényeit és az üzleti világ sajátosságait. A szakmai rehabilitációban résztvevő szervezetek többnyire úgy kerülnek kapcsolatba a munkaadókkal, hogy megfelelő munkahelyeket keresnek, de tisztában kell lenniük azzal is, hogy gyakran a munkáltatóknak is segítségre van szüksége, például képzésekre, információkra azzal kapcsolatban, hogy milyen kormányzati támogatásokra számíthatnak, illetve gyakran praktikus tanácsokra a munkavédelem vagy az egészségmegőrzés területén.

Nemzeti szervezetek

Ahogy korábban azt már említettük, az angolszász országokban kiemelt figyelmet kap a megváltozott munkaképességű emberek, azon belül is elsősorban fogyatékkal élők munkaerő-piaci integrációja. Ennek megfelelően Európán belül is az Egyesült Királyságban és Írországban találhatók a legkiterjedtebb kapcsolatrendszerrel rendelkező ernyőszervezetek. Ugyan nem tartozik a legrégebbi szervezetek közé, mégis kiemelhetjük ezek közül is a **British Association for Supported Employment** (BASE - http://base-uk.org) elnevezésű szervezetet. A BASE a támogatott foglalkoztatás területén tevékenykedő intézmények, érdekvédelmi szervezetek, vállalkozások összefogását vállalja magára. A BASE maga csak 2006-ban alakult meg, ám nem előzmények nélkül, hiszen két másik szervezet, a National Association of Supported Employment és az Association for Supported Employment összeolvadásából jött létre, ezek pedig már az 1990-es évek kezdetétől aktívan működtek. Az új szervezet megalapítását elsősorban az motiválta, hogy a résztvevők véleménye szerint együtt komolyabb érdekérvényesítő erővel rendelkeznek, közösen a nagyobb hatékonysággal tudják az érintettek érdekeit képviselni.

Nagy-Britanián belül, ám külön szervezetként működik a **Scottish Union of Supported Employment** (SUSE - http://www.susescotland.co.uk). 1995-ben alapították, az azt követő három évben teljes mértékben önkéntes alapon működtette néhány lelkes tag, akik az alapvető hálózati infrastruktúra megalkotását vállalták magukra. A helyzetet a Nemzeti Lottótól érkező jelentős összegű támogatás változtatta meg gyökeresen. Ez a támogatás

tette lehetővé, hogy kiterjesszék a tevékenységüket az egész országra, és megalapozzák a ma is működő hálózatot.

Európa legnagyobb gazdaságában és legnagyobb munkaerőpiacán, Németországban a támogatott foglalkoztatás legjelentősebb ernyőszervezete, a **Bundesarbeitsgemeinschaft für Unterstützte Beschäftigung** (BAG UB - http://www.bag-ub.de) 1994-ben jött létre. Egy németországi, fogyatékkal élőket képviselő szervezet kezdeményezésére gyűlt össze Hamburgban 45 ember, akik többnyire fogyatékkal élőkkel foglalkozó szolgáltató szervezeteket, egyetemi kutatóközpontokat, szociális intézményeket képviseltek, de voltak közöttük magánemberek is. Ernyőszervezetként az alapítók célja az első években elsősorban az volt, hogy Németországban ismertté tegyék és elterjesszék a támogatott foglalkoztatás koncepcióját. Az alapítók szándékai szerint a célok a fogyatékkal élők számára az önrendelkezés és a szabad választás, illetve a széleskörű társadalmi integráció biztosításával érhetők el.

A finnországi **VATES Alapítványt** (http://www.vates.fi/en) 1993-ban hozták létre, és egy olyan hálózatot tart fenn, amelynek tagjai a speciális foglalkoztatás, a jogalkotási lobbi, a rehabilitációs rendszer és a munkaerőpiac különböző területein tevékenykednek. Jelenleg 35 ún. háttér szervezettel dolgozik együtt, amelyek nagy része országos fogyatékos szervezetek, illetve ezek regionális képviselői, valamint önkormányzatok és munkaerőpiaci szolgáltató szervezetek. Az alapítvány célkitűzései között kiemelt helyen szerepel a fogyatékkal élő vagy más szempontból hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásának és szakmai átképzésének elősegítése. Feladatuknak tekintik, hogy ezeket az embereket a szociális foglalkoztatáson túl lehetőség szerint a nyílt munkaerőpiacra tudják eljuttatni. Az alapítvány együttműködő partnerei és ügyfelei többek között a fogyatékos szervezetek, a szociális foglalkoztatásban dolgozók, az önkormányzatok, oktatási intézmények és témában érintett kormányzati szervezetek közül kerülnek ki. A finnországi szociális vállalkozásokat összegyűjtő honlapot (http://www.sosiaalinenyritys.fi/sofi_etusivu) is az Alapítvány működteti.

III. A nemzetközi és nemzeti hálózatok elemzése

A hálózatok kialakulásának motivációi és körülményei

Az európai hálózatok saját **kialakulásuk hátterét, az alapításuk motivációit szinte egyáltalán nem teszik közzé a honlapjukon**, a legtöbb esetben az egyetlen elérhető információ az alapítás éve. Ritka kivétel a European Association of Service Providers for Persons with Disabilities, ahol néhány mondatban beszámolnak a alapítást megelőző eseményekről.

Feltűnő, hogy egyáltalán nincs utalás arra, miszerint az európai hálózatok a nemzeti szinteken működő civil szervezetek alulról jövő kezdeményezésére jöttek volna létre. Ez persze azért sem lehetett fontos motivációs tényező, mert a nemzeti szinten működő egyesületek nem tekintenek vissza nagyobb múltra, mint az ernyőszervezetek. Sőt, valójában jellemzőbb az ellenkező irányú motiváció: **az ernyőszervezetek egyik feladatuknak tekintik, hogy az országos szervezetek száma folyamatosan nőjön**. Jó példája ennek a European Union of Supported Employment (EUSE) által kiadott tájékoztató füzet.[1] Ebben a füzetben a szerzők egészen pontosan, lépésről lépesre leírják, hogyan kell

[1] Letölthető a következő címről: http://www.euse.org/resources/publications/EUSE%20Information%20Brochure%20-%20english.pdf

létrehozni egy támogatott foglalkoztatás területén tevékenykedő nemzeti szervezetet. Több oldalon keresztül ismertetik, milyen buktatói lehetnek a szervezet létrehozásának és működtetésének.

Ha nem alulról, a nemzeti szervezetek irányából érkezett az ösztönzés, kézenfekvő, hogy más külső tényezőket kell keresnünk. Ez a **külső ösztönző** erő rendszerint a **kormányzat** irányából érkezett, mint például Kanada esetében. Ott számos hálózat és helyi szervezet megszületése is egy kormányzati stratégia megjelenéséhez köthető: 1997-ben kormányzati szinten született döntés arról, hogy minden lehetséges eszközzel támogatni kell a fogyatékos emberek munkaerő-piaci integrációját. Hasonlóképpen, Ausztráliában is egyértelmű, hogy a ma működő hálózatok jelentős részben a kormányzati ösztönzés hatására születtek meg.

Az **európai hálózatok kialakulásában és növekedésében** hasonló ösztönzés nem az egyes nemzeti kormányok, hanem az **Európai Unió** felől érkezett. Az Unió fontos szerepet játszott a támogatott foglalkoztatás előmozdításában a kontinensen, főként a finanszírozási forrásainak megnyitásával, az erre irányuló pályázatok kiírásával. Az EU-nak ezen túlmenően is vannak lehetőségei a támogatott foglalkoztatás terjesztésére – például az ilyen jellegű szolgáltatások folyamatos monitorozásával, illetve részletes statisztikai adatok gyűjtésével. Az Unió hatását ebben a tekintetben konkrétan is megemlítik az EASPD történetének leírásában. A szervezet megalapítását közvetlenül megelőzően, 1995-ben a későbbi alapítók egy megbeszélésen vettek részt vezető tisztségviselőkkel az Európai Bizottságból. A megbeszélést követően az uniós tisztviselőknek szegezték a kérdést, hogy miért értik meg olyan nehezen, hogy mit szeretnének elérni a foglalkoztatási szolgáltatást nyújtó szervezetek. A válasz a szerzők szerint ugyan meglehetősen durvának hangzott, mégis sok igazságot tartalmazott: „Szervezzék meg magukat, és akkor jöjjenek vissza!”. Az EASPD alapítói pedig pontosan ezt tették, közel egy éves megbeszélés-sorozat után öt partner bevonásával létrehozták a szervezetet.

Végül, de egyáltalán nem utolsósorban meg kell említenünk a talán legfontosabb motiváló tényezőt: a megváltozott munkaképességű emberek sorsát a szívükön viselő emberek már az egyesületek megalakítása előtt is aktívan dolgoztak, konferenciákra jártak, előadásokat tartottak. Nélkülük semmilyen külső ösztönző tényező nem lett volna elég, hogy megszülessenek a vizsgált nemzeti és nemzetközi hálózatok.

A hálózati tagok köre és kapcsolatrendszere

A vizsgált hálózatok alapvető jellemzője, hogy általában maguk is több hasonló profilú szervezetet tömörítenek. Megfigyelhető **egyfajta egymásra épültség** a nemzeti szinten tevékenykedő civil szervezetek, a regionális (európai) hatókörű hálózatok és az egész világról tagokat toborzó hálózatok között, ugyanakkor távolról sincs egyértelmű hierarchikus rendszer a különböző típusok között. A helyzet bonyolultságát jól mutatja a VATES Alapítvány esete (http://www.vates.fi/en). Az alapvetően Finnországban működő szervezet maga is ernyőszervezet, hiszen egy olyan hálózatot működtet a hazájában, amely a speciális foglalkoztatási formákat alkalmazó munkaerő-piaci szereplőket fogja össze, illetve lobbi tevékenységet folytat a rehabilitációs célú foglalkoztatásnak a jogrendszerben és a munkaerőpiacon való hangsúlyosabb megjelenítése érdekében. Az 1993-ban létrehozott szervezetnek 35 tagszervezete van, amelyek közül több maga is rendelkezik helyi szervezetekkel. Tevékenységi körükbe tartozik még az új foglalkoztatási formák kidolgozása, képzések és konzultációk tartása, a kutatás, valamint a projektek menedzsmentje is. Széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal is rendelkeznek, így az általunk vizsgált hálózatok közül tagja a European Union of Supported Employment (EUSE), a Confederation of European Social Firms, Employment Initiatives and Social Cooperatives

(CEFEC) és a Workability Europe. Utóbbi hálózat tagja a nemzetközi szinten működő Workability International szervezetnek – ám a finn VATES is ugyanúgy tagja ennek a nagy hálózatnak is. Nem speciális esetről van itt szó, ha megvizsgáljuk a nagy európai hálózatokat, azt tapasztalhatjuk, hogy szinte mindegyik tagja egy vagy több, a saját profiljához nagyon hasonló tevékenységet végző nemzetközi hálózatnak. Némileg hasonló a helyzet a támogatott foglalkoztatást támogató brit (BASE) és a skót (SUSE) szervezetek esetében: a brit ernyőszervezet az egész országban, így Skóciában tevékenykedő egyesületeket, munkaadó szervezeteket is befogadott, a SUSE viszont természetesen csak skóciai tagokkal rendelkezik. Ennek ellenére semmiféle alá- vagy fölérendeltségi viszonyról nincs szó, mindketten aktív tagjai az európai szinten működő EUSE-nek.

Ez némileg zavarossá teheti a tagsági viszonyokat, ugyanakkor a kevés rendelkezésre álló információ alapján ezek az **átfedések** egyáltalán nem okoznak problémákat, sőt valószínűleg **számos előnnyel is járnak**. Ilyen előny lehet például a pályázati lehetőségek jobb kihasználása, hiszen a közös pályázatok nagyobb eséllyel kapnak támogatást. Előny önmagában az is, hogy a részben különböző profilú szervezetek folyamatosan naprakész információkkal látják el egymást. Bár ezek a hálózatok sok szempontból hasonló célokat tűznek ki maguk elé, mint korábban is említettük, vannak különbségek: például egyes szervezetek inkább a munkaadók felkészítésére, képzésére, meggyőzésére koncentrálnak, mások viszont elsősorban a potenciális munkavállalókkal foglalkoznak.

A hasonló szervezetekben vállalt tagság mellett arra is van példa, hogy a hálózatok **külön megállapodást** kötnek a hasonló célú szervezetekkel. A Workability Europe az EUSE-val kötött együttműködési megállapodást, amely két területen fogalmazta meg a közös munka szükségességét: a mindkét fél számára hasznos rendezvények megtartása, illetve a másik szervezet megismertetése a saját tagjaival.

A hálózatok fenntartásának, működtetésének célja

A hálózatok céljait végigtekintve az összes szervezetnél nagyon hasonló tevékenységeket találhatunk. A legtöbb ilyen tevékenységről a tanulmány további fejezeteiben részletesen is írunk, ezért itt most csak röviden mutatjuk be, milyen tipikus célokat fogalmaznak meg a hálózatok saját maguk számára. A célkitűzéseket öt átfogó kategóriába rendezve áttekinthetjük.

A működés legátfogóbb célja minden szervezet esetében a fogyatékkal élő, vagy más okok miatt hátrányos helyzetben lévők jogainak és lehetőségeinek kiterjesztése. A jogok kiterjesztése elsősorban az egyenlő esélyek és a diszkriminációtól mentes foglalkoztatás biztosítását jelenti a fogyatékkal élők számára.

A stratégiai célok elérésének egyik kulcsfontosságú eszköze minden szervezet szerint a **partnerség:** ez egyszerre jelenti a partneri kapcsolatok kiépítését más hasonló szervezetekkel nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt, és együttműködés kialakítását a nemzeti és európai intézményekkel, illetve minden olyan szereplővel, amely segítséget nyújthat a fogyatékkal élők foglalkoztatási helyzetének javításában. A legtöbb hálózat azonban igyekszik túllépni az egyszerű kapcsolatépítésen, és igyekszik aktívan formálni a nemzeti és európai szociális politikát. Az eszközök között megtalálható a kampányok szervezése ugyanúgy, mint a Brüsszelben vagy a nemzeti kormányok mellett kifejtett lobbi tevékenység.

A meglévő szervezetekkel való együttműködés mellett a hálózatok megerősítésének másik eszköze lehet **új szervezetek létrehozása**. Ez nemzetközi hálózatok esetében új nemzeti

szervezetek megalapítását, míg nemzeti hálózatok esetén a helyi partnerek intenzívebb bevonását jelentheti.

A hálózatok expanziója mellett a célok között szerepel **a szervezeten belüli munka intenzívebbé tétele**. Ennek eléréséhez a célok között minden esetben megfogalmazódik a hatékonyabb belső együttműködés kialakítása, ami többféleképpen történhet: a belső kommunikáció erősítésével, hírlevelek folyamatos kiküldésével, adatbázisok létrehozásával, szakmai programok szervezésével a tagok számára, esettanulmányok készítésével stb.. A szakmai programok közül kiemelkednek a rendszerint évente tartott konferenciák, amelyek egyszerre jó eszközei a külső és belső kapcsolatépítésnek. Az intenzívebb munka elérését segítheti elő saját kutatások, felmérések végrehajtása, adott esetben valamely kutatóintézet, egyetem bevonásával, illetve a továbbképzések szervezése.

Végül természetesen **a mindennapi működés biztosítása** is elengedhetetlen feltétele a magasztos célok elérésének. Mindez nem lehetséges a **megfelelő pénzügyi alapok**, illetve a megfelelő tagi aktivitás biztosítása nélkül. A finanszírozásban mindenhol megkerülhetetlen szerepe van a különböző pályázati forrásoknak, mégis megfogalmazódik, hogy a stabilabb működéshez kívánatos lenne a pályázati finanszírozástól való függés csökkentésének. Ehhez természetesen szükség van a tagok számának növelésére, illetve az olyan bevételi források fokozottabb igénybe vételére, mint például a saját rendezvények.

Hálózati működés formája, eszközei, módja

A nemzetközi hálózatok működtetésének részleteit a rendelkezésre álló források alapján meglehetősen nehéz részletekbe menően bemutatni, aminek több oka is van: egyrészt a mindennapi működéssel kapcsolatos információkat ezek az egyesületek sem hozzák nyilvánosságra a honlapjukon keresztül – mint azt korábban jeleztük, alig van olyan szervezet, ahol ilyen információk rendelkezésre állnak. A honlapok természetes módon a hálózatok bemutatását szolgálják, ennek megfelelően meglehetősen szűrt információk jelennek csak meg, többnyire sikerekről számolnak be az ott megjelenő hírek. A finanszírozással kapcsolatos kérdéseket sem tudjuk részletekbe menően vizsgálni, hiszen a felhasznált honlapok egyikén sem találhatók meg részletes információk a kiadásokkal és bevételekkel kapcsolatban. Végül, a belső szervezeti felépítés, döntéshozatal kérdésében egy más jellegű problémába ütköztünk: ugyan ezt a kérdést sok szervezet honlapja érinti, bemutatják a döntéshozó és irányító testületeket – ám ezek semmiféle speciális jelleggel nem bírnak, gyakorlatilag bármely civil szervezethez hasonlóan, az adott országban hatályos jogszabályoknak megfelelően épül fel a belső szervezet.

A hálózat kialakításának és működésének finanszírozása

Ha mindezen korlátozó tényezők ellenére megvizsgáljuk a nemzetközi hálózatok belső működési mechanizmusait, nem találunk meglepő tényeket. A finanszírozás sok civil szervezet esetében okoz problémákat, azonban – annak ellenére, hogy részletes adatok nem állnak rendelkezésre – óvatosan kijelenthetjük, hogy a megváltozott munkaképességű munkavállalókkal foglalkozó nemzetközi szervezetek esetében nem jelent súlyos problémát a működtetésben a források hiánya. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy korlátlanul állnak rendelkezésre források, sokkal inkább azt, hogy **a hálózatok a lehetőségeikhez igazítják a terveiket és a tevékenységüket**.

Az egyetlen hálózat esetében, ahol viszonylag részletesebb információkkal rendelkezünk (a már említett European Union of Supported Employment), a jegyzőkönyvekből kiderül, hogy 2007-ben a szervezet vagyona 30 000 euróra volt tehető, ami több mint duplája volt az előző évinek. Ez önmagában nem jelentős összeg egy sok országot átfogó civil szervezet

esetében, ám a működés finanszírozására elegendőnek bizonyult. Nemcsak erre a hálózatra, hanem gyakorlatilag az összesre igaz, hogy a bevételek legbiztosabb, bár távolról sem legnagyobb részét a **tagdíjak** jelentették. Ebben tapasztalhatunk eltéréseket az egyes hálózatok között, de jellemzőnek tekinthetjük az EUSE módszerét, amely a tagszervezetek tagdíját azok **taglétszámához kötve** határozta meg. Ennek értelmében az 1-49 taggal rendelkező szervezetek 100 eurót, az 50-99 taggal rendelkezők 250 eurót, az 500 fősnél nagyobb szervezetek pedig 500 eurót fizettek évente (ezek 2007-es adatok, de jelentős eltérés nem valószínű). A Social Firms Europe CEFEC esetében a rendszer ennél is egyszerűbb, a 20 fő alatti szervezetek éves tagdíja 150 euró, míg az ennél nagyobb szervezetek évi 300 eurót fizetnek. Mindez a teljes jogú tagságra vonatkozik, a legtöbb hálózat esetében azonban van lehetőség támogató tagságra, illetve néhány esetben egyéni tagságra is, ezek jellemzően kisebb összegbe kerülnek. Szintén az elérhető jegyzőkönyvekre hagyatkozva elmondhatjuk, hogy nem alakultak ki komoly konfliktusok a tagdíjak kapcsán, és ha arra került a sor, a nehéz helyzetbe került tagszervezetek esetében ezt a nem túl magas díjat is elengedhették, mint arra volt is példa egy görög szervezet esetében.

A bevételek másik forrását jelentetik a **saját rendezvények, éves konferenciák bevételei**. A jellemzően 100-200 euró közötti részvételi díjak a szervezetek költségvetéséhez képest jelentős bevételt jelentetek, az EUSE esetében a 7. éves konferencia bevételének tudható be például a vagyon fent említett megduplázódása. Mindezek mellett a beszámolók szerint a bevételek másik csoportjáról, a **külső források**ról sem mondhatnak le a hálózatok. A tevékenységek kapcsán a tanulmány egy másik fejezete mutatja be a **pályázati tevékenység**et, a szakmai eredmények mellett a finanszírozás szempontjából is fontos minden ilyen jellegű civil szervezet számára a sikeres pályázati munka.

A konferenciák, egyéb rendezvények és az Uniós a pályázati források természetesen a nemzeti hálózatok számára is elérhetők, a BAG honlapján például megtalálhatjuk (http://www.bag-ub.de/projekte/idx_projekte.htm) mindazokat a projekteket, amelyekben a szervezet részt vett az utóbbi években. A listán nagyrészt európai forrásokból finanszírozott, az illetékes német minisztérium által kiírt pályázatok szerepelnek. A nemzeti hálózatok ugyanakkor számíthatnak kimondottan **nemzeti szintről érkező finanszírozási források**ra is. Részletes információkat ugyan ezek a szervezetek sem tesznek közzé a költségvetésükkel kapcsolatban, néhány információ így is a rendelkezésünkre áll. Mint korábban már említettük, a Scottish Union of Supported Employment 1998-ban elnyerte a Nemzeti Lottó támogatását, ennek keretében a következő években összesen 138 000 font érkezett a szervezethez. Ez a támogatás meghatározó szerepet játszott abban, hogy mára a BASE az egyik legjelentősebb ernyőszervezetté vált egész Európában. Érdekes módon a szerencsejátékból befolyó összegek Németországban is szerepet játszanak a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásának elősegítésében. A Glückspirale elnevezésű játék bevételeinek nagy részét olyan célokra fordítják, mint az emlékművek megőrzése, a sport támogatása vagy éppen a fogyatékkal élők életminőségének javítására. Utóbbi tevékenység részeként a Bundesarbeitsgemeinschaft für Unterstützte Beschäftigung is rendszeres támogatásban részesül, amit az egyesület által megjelentetett „impulse” című kiadvány megjelentetésére fordítanak.

Mint említettük, a kiadásokat minden hálózat igyekszik a bevételekhez szabni, így jelentős kiadást jelentő beruházásokra nemigen került sor az elmúlt években. A rendelkezésre álló források alapján azt mondhatjuk, hogy miután a **szervezet fenntartásához** szükséges pénzt kifizették rendszerint maradt még forrás a **szakmai célok megvalósítására** is. Az EUSE esetében a legjelentősebb ilyen jellegű kiadás az ösztöndíj programjuk volt. Az ún. Study Exchange Scholarship célja egy egyhetes látogatás finanszírozása egy másik ország

hasonló profilú civil szervezeténél, erre a célra 4-5000 eurót szántak évente. Ezen kívül rendkívüli kiadásként lehetősége volt a hálózatnak arra is, hogy 5000 eurós kölcsönt nyújtsanak a csehországi tagszervezet számára, mikor ők szervezték az éves konferenciát – ezt az összeget a következő évben Prágából visszautalták.

Végül még egy példa az ésszerű gazdálkodásra (sajnos nem tudjuk megmondani, egyedi esetről, vagy általános gyakorlatról van-e szó). Az EUSE egyik vezetői értekezletén felmerült, hogy a vezetőség tagjainak az értekezletre való elutazás költségeit a hálózat kifizethetné, annál is inkább, mert más európai civil szervezeteknél ez bevett gyakorlat. Mivel az összejövetelek mindig Európa más-más városában kerültek megrendezésre, viszonylag jelentős összegről van szó. A téma kapcsán felszólaló vezetőségi tag ugyanakkor ragaszkodott hozzá, hogy az ilyen jellegű utazásokat továbbra is a nemzeti tagszervezetek fizessék, csak a nehéz helyzetben lévők kapjanak valamiféle segítséget ezekhez a kiadásokhoz.

A hálózatok működésének irányítása

A hálózatok működésének irányítása **nem tér el alapvetően bármely más civil szervezet irányításától**. A hálózatok valamely európai országban kerültek bejegyzésre, a legtöbb esetben a bejegyzés helyszíne Belgium, többnyire Brüsszel, a nemzeti hálózatokat természetesen az adott országban jegyezték be. Az EASPD honlapján külön ki is emelik, hogy a szervezet központja szándékosan került Európa politikai fővárosába, Brüsszelbe, a legtöbb esetben ezt nem emelik ki külön, ám ismerve az európai intézményekkel kiépített fontos kapcsolatot, valószínűleg minden szervezet esetében tudatos döntés volt a belgiumi székhely kiválasztása. A **brüsszeli hivatalos székhely** mellett a vizsgált hálózatok a **titkárságukat is Brüsszelben** helyezték, a hálózat mindennapi működtetése szempontjából ez bír a legnagyobb jelentőséggel. A nemzeti hálózatok esetében a székhely kiválasztása a legtöbb esetben nem okoz problémát, hiszen az többnyire egybeesik az ország fővárosával, ám például Németország esetében a szervezet központja Hamburgban van.

A működés mind a nemzeti mind pedig a nemzetközi szervezetek esetében regionális alapokon nyugszik, a nemzetközi szervezetek esetében természetes módon az egyes országok jelentik az alapvető területi egységet, a nemzeti ernyőszervezetek pedig többnyire a közigazgatási határokat veszik figyelembe a szervezet működtetésekor. A BASE esetében Wales és Skócia természetes módon külön régiót képvisel, Anglián belül pedig többnyire a történelmi területi felosztást veszik figyelembe a helyi szervezetek. A SUSE-n belül összesen hat történelmi határokra épülő régióba szerveződtek a tagszervezetek, ami megkönnyíti, hogy a tagok a saját területükön kiemelt fontossággal bíró kérdésekkel foglalkozzanak. Itt az egyes régiós szervezetek maguk is foglalkoztatási hálózatokként működnek. A németországi BAG esetében kézenfekvő módon a tartományi felosztást használják, jelenleg öt tartományi szervezettel rendelkeznek.

A **demokratikus működés** biztosítására hivatott a választott tagokból, illetve a tagszervezetek vezetőiből összeálló **vezetői testület**, amelynek elnevezése többnyire Igazgatóság (Board of Directors), esetleg Végrehajtó Bizottság (Executive Committee). Az igazgatóság a hálózatok döntéshozó testülete, amelynek fő feladata a civil szervezet tevékenységeinek felügyelete, illetve a működés stratégiai, pénzügyi és szervezeti kereteinek meghatározása. A vezetőség összetétele, a megválasztás vagy a kinevezés módja, a megbízás időtartama különböző lehet az egyes hálózatokban, de általánosnak mondható, hogy **a tagszervezetek vezetőit mindenképpen bevonják a legfontosabb vezető testületbe**. Illetve, ha egy országból több tagszervezettel is rendelkeznek, előfordul, hogy **minden országot csak egy fő képviselhet**.

A brit szövetség esetében a National Executive Committee látja el a cég napi szintű irányítását, a testület hatáskörébe tartozik a tevékenységek fejlesztésének elősegítése, a szolgáltatások fejlesztése, a munkáltatókkal és a munkavállalói szervezetekkel, valamint a kormányzattal való kapcsolattartás, a finanszírozáshoz szükséges források előteremtése, a támogatott foglalkoztatás népszerűsítése és általában minden napi ügy elintézése. A választás itt is regionális alapon történik, a Bizottság tagjait a hét regionális hálózat jelöli ki. A skót ernyőszervezetben hasonló feladatokat ellátó testület neve Board of Directors, ennek tagjait évente választják meg a közgyűlésen, a 15 tagot számláló bizottság tagjaira a helyi hálózatok tesznek javaslatot. A BAG esetében a vezetőség mindössze maximum hét tagból állhat, az elnökön és a helyettesén kívül öt tagját választott meg a közgyűlés. A legtöbb hasonló szervezethez hasonlóan a tisztségeket itt is társadalmi munkában látják el a tisztségviselők, az esetleges kiadások megtérítésére azonban van lehetőség.

Más civil szervezetekhez hasonlóan a legfontosabb döntések itt is a **közgyűlés** kezében vannak. A közgyűlést **minden évben legalább egyszer** össze kell hívni, azon **részt vehet minden tag**, általában a támogató tagok is. Ez a fórum hivatott dönteni általában a stratégiai kérdésekben, a költségvetés alapvető kérdéseiben, és a tisztségviselők megválasztására is rendszerint itt kerül sor.

Az általunk megvizsgált hálózatok egyik sajátossága a nemzetközi jelleg, ami kismértékben befolyásolja az irányító és döntéshozó testületek munkáját, hiszen megnehezíti az összejövetelek megtartását a **földrajzi távolság**. Ugyanakkor ma már Európán belül nem jelent áthidalhatatlan problémát egy másik ország felkeresése, ez nem szerepel a komoly akadályozó tényezők között – leszámítva az esetleges **finanszírozási nehézségek**et.

Hálózati kommunikáció

Minden érintett tisztában van azzal, hogy a hálózati működés egyik legnagyobb előnye az, hogy a közös munka során a vélemények, elképzelések és tapasztalatok találkoznak, és ebből minőségileg új eredmények születnek – vagyis szinergia valósul meg. Ahhoz azonban, hogy ez megtörténhessen, **a vélemény- és tapasztalatcserének szervezett formában kell megvalósulnia**, a hálózatok ennek megvalósítását vállalták magukra. A vizsgálatban szereplő hálózatok többnyire **évente legalább egy nagy rendezvényt, konferenciát** szerveznek, amely egyszerre több funkciót is betölt. Fontos szerepe van a **belső, tagszervezetek közötti kommunikáció**ban, alkalmat teremt a személyes találkozásra, hiszen itt rendszerint minden tagszervezet képviselteti magát. Ugyanennyire fontos a konferenciák szerepe a **kifelé irányuló kommunikáció**ban: hiszen nemcsak saját tagjaikat hívják meg ide, az adott szakterületen dolgozó külső szakemberek, más hálózatok képviselői, politikai döntéshozók és a sajtó képviselői is résztvesznek ezeken az összejöveteleken, így hálózatról (és az általa képviselt célokról) a szakmai és a szélesebb közvéleményben kialakult képet alapvetően befolyásolják ezek az események. A konferenciák mellett általában mindegyik vizsgált szervezett tartott **kisebb, workshop**nak vagy **szeminárium**nak nevezett rendezvényeket. Itt jellemzően a szakmai oldal a hangsúlyosabb, a résztvevők rendszerint az adott szakterületen dolgozók közül kerülnek ki.

Több szervezet esetében is megfogalmazódott, hogy az egyik legfontosabb feladatuk, hogy informálják tagjaikat a saját elvégzett munkájukról és a foglalkoztatást érintő legfrissebb eseményekről. Ma az információk eljuttatása a leggyorsabb és leghatékonyabb módon az **interneten keresztül** történik, így a **honlapok** váltak minden szervezet esetében a legfontosabb, a működést legjobban bemutató, azt segítő információs forrásokká. A legtöbb hálózat honlapján látható is, milyen kiemelt szerepe van ennek a médiumnak: a honlapok többnyire jól szerkesztettek, átláthatók és rendszeresen frissítik őket. A tájékoztatás másik formája a különböző dokumentumok kiadása, ami a gyakorlatban ma már teljes mértékben

elektronikus formában történik, tehát nagyrészt **interneten keresztül kiküldött hírlevelek**ről van szó, amelyek a honlapon keresztül is elérhetőek. Az EASPD az általában hosszabb, részletesebb, ám ritkán megjelenő hírlevelek mellett (és ma már inkább helyett) igyekszik meghonosítani az ún. **Newsflash**-eket. Ezek a dokumentumok sokban hasonlítanak a hírlevelekre, ám valamivel rövidebbek és több hírt tartalmaznak, lényegre törően foglalják össze a legfontosabb híreket a fogyatékosüggyel és a hálózat működésével kapcsolatban. Összességében tehát sokkal inkább a mai kor követelményeinek megfelelően szolgáltatnak tartalmat az érdeklődők számára, és ami szintén fontos, sokkal **gyakrabban, gyakorlatilag havonta** teszik ezt, ellentétben a hírlevelekkel.

A honlapokat ma már lehetőséget nyújtanak arra, hogy külső programok felhasználásával például térképen is elérhetővé ábrázolják az egyes tagszervezetek központját, mint azt a BASE esetében láthatjuk (http://base-uk.org/about/members/all_offices). Jelentősen megkönnyíti a téma iránt érdeklődők dolgát az a megoldás is, amit szintén a BASE weblapján figyelhetünk meg a saját irányítószámunk beírásával az oldal megmutatja nekünk, hol található megváltozott munkaképességűeket segítő vagy foglalkoztató szervezet, cég, sőt megadhatjuk azt is, milyen távolságon belüli találatokat soroljon fel (http://base-uk.org/about/members/nearest_offices). Hozzátehetjük, hogy a vizsgált ernyőszervezetek távolról sem azonos mértékben használják ki az internet és az informatika által kínált lehetőségeket. A leginformatívabb, legjobban használható honlapja talán a két nagy-britanniai szervezetnek, a BASE-nek és a SUSE-nek van. Mindkét oldal átlátható struktúrájú, számos hasznos funkciót tartalmaz, és a megjelenése is megfelelő, mindkettő példaként szolgálhat a hasonló szervezetek számára. Ellenkező előjellel, de szintén kiemelhető a német szervezet weboldala – tartalmi és főleg szerkezeti szempontból is érheti kritika a honlapot, hiszen a többi oldalhoz viszonyítva nem tartalmaz sok információt, ráadásul a szerkezete miatt azokat sem könnyű megtalálni. Ezen kívül a honlap kinézete sem egy modern, professzionálisan működő szervezet képét mutatja az oda látogatóknak.

Az internetes kommunikációból ma már nem maradhatnak ki a **közösségi oldalak**, az ebben rejlő lehetőségeket azonban nagyon különböző mértékben használják ki a hálózatok. A legaktívabb ezen a területen is az EASPD, a Facebook oldaluk rendszeresen frissül, közel 2000-en kedvelik az oldalt. A másik véglet az EUSE és az ENSIE, őket gyakorlatilag nem lehet megtalálni a Facebookon. A Social Firms Europe és a Workability Europe elérhető ilyen módon, ám a frissítések igen ritkák (különösen az utóbbi szervezet esetében), és a kedvelők száma sem éri el a százat. A Facebookkal kapcsolatos hozzáállás nagyrészt tükrözi az egyes szervezetek aktivitását az interneten, és általában a tagokkal való kapcsolattartás területén is.

Felmerülő problémák a működés során

A legtöbb egyesület, önkéntes alapon létrejött csoportosulás esetében a legnagyobb kockázatot **a tagok érdeklődésének csökkenése, az aktivitás visszaesése** jelenti a kezdeti lelkesedést követően. Minden ilyen szervezet egyik legfontosabb feladata, hogy a tagság érdeklődését fenntartsa, ennek egyik legjobb eszköze a **folyamatos aktivitás, új projektek beindítása, új ötletek megvalósítása, illetve a folyamatos visszacsatolás**. Az általunk megvizsgált dokumentumok, honlapok sehol nem utalnak közvetlenül arra, hogy ezek a hálózatok ilyen problémákkal küzdöttek volna. Inkább csak közvetett módon, bizonyos jelekből következtethetünk arra, hogy problémák vannak a szervezetben, mint a kommunikáció gyengülése, a honlap frissítéseinek ritkulása például a Workability Europe esetében. Szintén e hálózat esetében figyelmeztető jel az a 2011-ben indított kezdeményezés, amely a fogyatékos emberek foglalkoztatási helyzetének bemutatását célozta az egyes európai országokban. **A kezdeményezés mérsékelten volt sikeres**, hiszen a tagországok közül mindössze négyből (Finnországból, Franciaországból,

Hollandiából és Spanyolországból) érkeztek vissza tanulmányok a honlap tanúsága szerint. A **közös adatbázis** létrehozása alapvető fontosságú lenne egy egységes kép, esetleg később egy egységes stratégia kidolgozása felé.

Az EASPD alapításának története rávilágít egy további problémára: mikor a korábban leírt módon létrehozták a szervezetet, hamar rá kellett jönniük az alapítóknak, hogy a **méret** igenis számít. Az 1996-ban megalakult hálózat látványos növekedésére még három évet kellett várni. A „kritikus tömeg" elérésével adott lehetőséget, hogy az európai intézményekkel kialakított kapcsolataikat magasabb szintre emeljék, és hogy hallatni tudják a hangjukat európai szinten is. Sajnos arra vonatkozóan már nem találtunk információkat, hogy ez a „kritikus tömeg" pontosan mit jelentett az ő esetükben, hiszen nem tudjuk, hogy az ezredforduló táján mekkora taglétszámmal működtek. Csak annyit jegyeztek meg, hogy az alapító tagokhoz képest jelentős ugrás következett be a létszámban.

A hálózatok tevékenysége és hálózati szolgáltatások

A vizsgált európai és nemzeti hálózatok honlapján megtalálhatjuk felsorolva, hogy az adott szervezet mely céljait, tevékenységeit tartja a legfontosabbnak, milyen szolgáltatásokat tud nyújtani a tagszervezetek és más érintettek számára (ld. 2. melléklet). Ezeket a listákat megvizsgálva, összevetve kialakulhat egy kép bennünk arról, jellemzően mivel foglalkoznak ezek a hálózatok.

Szakmai anyagok kidolgozása, kutatás

Bár nem tekinti egyik szakmai hálózat sem elsődleges feladatának a támogatott foglalkoztatás vagy a szociális gazdaság kérdéseinek tudományos vizsgálatát, a mindennapi gyakorlat során felmerülő problémákra természetesen igyekeznek – szakmailag minél inkább megalapozott – megoldásokat találni, ez pedig sok esetben szükségessé teszi az **alapos, tudományos igényű elemzések**et. A sajátos foglalkoztatási formák során rengeteg különböző területtel kell foglalkozniuk a szakmai szervezeteknek, például vállalkozói és közgazdasági ismeretekkel, a menedzsment és szervezéstudomány alapjaival, de pedagógiai, pszichológiai és szociológiai ismeretekre is sokszor szükség lehet. Mindez egyrészt nehézzé teszi az itt dolgozó szakemberek munkáját, másrészt viszont azt is jelenti, hogy ezeken a szakterületeken **jelentős tudást és tapasztalatot gyűjtenek össze**, amit új módszerek kidolgozása során használhatnak fel. Ennek megfelelően a legtöbb megvizsgált szervezet igyekszik az összegyűlt tapasztalatokat **új gyakorlati módszerek, képzési anyagok formájában tovább adni**. Bár a gyakorlat mindenképpen elsőbbséget élvez a vizsgált szervezetek tevékenységei között, van példa arra is, hogy tudományos kutatásokba is bekapcsolódnak. A Scottish Union of Supported Employment például egy közös kutatást indított az Edinborough-i Egyetemmel, amelyben a munkaadók véleményét mérték fel a támogatott foglalkoztatással kapcsolatban egy kérdőíves kutatás keretében (http://www.susescotland.co.uk/media/42309/final_report_employers_research.pdf).

Projektek

Mint fentebb láthattuk, a különböző **Uniós forrásokból származó támogatások, pályázati források** fontos részét képezik a civil szervezetek költségvetésének, így nem meglepő, hogy erőforrásaik jelentős részét fordítják a pályázatok megírására és a nyertes pályázatok megvalósítására. Ezek a projektek természetesen nem csupán anyagi szempontból fontosak. A pályázatok a fentebb felsorolt tevékenységek szinte mindegyikének megvalósításában nagy segítséget jelentenek: ebből finanszírozhatók konferenciák workshopok, lehetőséget biztosítanak tudományos igényű vizsgálatokra és a

kidolgozott új módszerek átültetésére a gyakorlatba, illetve olyan szakmai anyagok kidolgozására is, amelyeket a döntéshozók meggyőzésére használhatnak fel.

Példaként felhozhatjuk Breakable Workers elnevezésű projektet, amelyben több európai szervezett is részt vett, partnerként a németországi BAG és az ausztriai Bundesdachverband für Soziale Unternehmen, koordinátorként pedig a European Network for Social Integration Enterprises (ENSIE). Az Európai Bizottság Lifelong Learning programjából finanszírozott projekt fő célja a Németországban, Ausztriában és Belgiumban működő, a szociális integrációt elősegítő vállalkozások tapasztalatainak kicserélése volt. A 2009 és 2011 között megvalósított projekt keretében a három ország szakemberei személyesen látogatták meg a másik két ország kiválasztott vállalkozásait, így ismerkedtek meg a különböző stratégiákkal és módszerekkel

De nem csak Uniós források segítik az ernyőszervezetek működtetését, a német BAG vezetésével jelenleg is fut egy három és fél éves projekt „Szakértelem a támogatott foglalkoztatásban" (Fachkompetenz in Unterstützter Beschäftigung) címmel. A projektet a német Szövetségi Munkaügyi és Szociális Minisztérium finanszírozza, célja pedig sokrétűek: regionális és országos konferenciákat szerveznek, ahol a támogatott foglalkoztatásban érdekelt cégek, szolgáltatók és regionális együttműködő partnerek vesznek részt; esettanulmányok és interjúk segítségével igyekeznek az ügyfelek szempontjából is leírni a támogatott foglalkoztatási rendszer működését; a jó gyakorlatokat megjelentetik a honlapjukon; módszertani anyagokat dolgoznak ki stb..

A jó gyakorlatok összegyűjtése, tudásbázis kialakítása

A skót szervezeteket összefogó SUSE egyik fontos feladatának tartja, hogy a tagszervezetek által tapasztalt jó gyakorlatokat összegyűjtse. Ennek egész konkrét formája, mikor levélben kérték a tagokat, hogy az önirányított támogatással (self-directed support) kapcsolatos tapasztalataikat, jó vagy rossz példákat küldjék el számukra. Ebben a konkrét esetben a tapasztalatok összegyűjtésére azért volt szükség, mert a szervezet részt vett a skót kormányzat által finanszírozott vizsgálatban, ám nem csak ilyen konkrét okok miatt kerülhetett sor a jó gyakorlatok számba vételére. **A tagok pozitív tapasztalatait és ötleteit** felhasználták olyan dokumentumok összeállításánál, mint például a SUSE által összeállított dokumentum, amely a támogatott foglalkoztatás legfontosabb céljait, módszereit (http://www.susescotland.co.uk/media/19204/blueprintfullfinal.pdf) foglalja össze. De Skóciában ezen túlmenően is a támogatott foglalkoztatás népszerűsítésének egyik leghatékonyabb eszközének tartják az **esettanulmányokat, a jó gyakorlatok összegyűjtését**: a honlapjukon több történet is olvasható (http://www.susescotland.co.uk/case-studies/) amelyek a munkavállalók és a munkaadók szempontjából is bemutatják, mit nyerhet a két fél az ilyen típusú foglalkoztatással. Brit ernyőszervezet (BASE) más formában, de természetesen hasonlóképpen fontosnak tartja a jó gyakorlatok megismerését és terjesztését. A szervezet 2013-as konferenciáján a workshopok egyik legfontosabb témája éppen ez volt, több szekcióban is az volt az elsődleges cél, hogy a tapasztalatokat segítsenek beépíteni a támogatott foglalkoztatás napi gyakorlatába.

A jó gyakorlatok összegyűjtése mellett a brit szervezet egyik fontos kezdeményezése az internetes tudásbázis kialakítása volt. Ez egy nyitott, mindenki által elérhető felület a honlapon (http://base-uk.org/knowledge), ahol a támogatott foglalkoztatás mellett általában a fogyatékossággal és a foglalkoztatással kapcsolatos információk is elérhetők. Gyakorlati tanácsokat, konkrét válaszokat igyekszenek adni, de megtalálhatók itt kutatási anyagok és linkek is más, hasonló témájú honlapokhoz.

A hálózatok külső kapcsolatrendszere, együttműködő partnerei

A támogatott foglalkoztatás, és általában a megváltozott munkaképességű emberek helyzetének megoldása – eltérő mértékben ugyan, de – minden országban bekerült a köztudatba az elmúlt években. Az általunk vizsgált szervezetek mindent megtesznek, hogy ezzel kapcsolatban ne csupán politikai viták folyjanak, hanem szakmai érvek felhasználásával alakuljon ki egy mindenki számára elfogadható álláspont. E cél eléréséhez elengedhetetlen, hogy a hálózatok szakterületük elismert képviselőiként, elismert tárgyalópartnerekként jelenjenek meg az Uniós döntéshozókkal folytatott viták során. Ennek elérése nem könnyű feladat, **alaposan megtervezett és jól kivitelezett lépések egész sorára van ahhoz szükség,** hogy ezek a szakmai hálózatok hatást tudjanak gyakorolni az európai intézmények döntéshozatali folyamatára. Adott esetben, a cél érdekében nemcsak egymással, de **más nagy európai szervezetekkel is összefognak**, mint például a Platform of European Social NGOs (Social Platform) és a European Disability Forum (EDF) – ebben az esetben a cél EU2020 Agenda átalakítása volt, hogy az jobban tükrözze a szociális szféra elvárásait-. Az európai politika befolyásolására tett erőfeszítések sikerességét mutatja, hogy a vizsgált hálózatok mindegyike beszámolhatott róla, hogy **partnerként** részt vett ilyen jellegű **konzultációkon, különböző vitaanyagok elkészítésében**, kikérték a szakmai véleményüket foglalkoztatással kapcsolatos kérdésekben.

Míg a több nemzeti szervezetet összefogó ernyőszervezetek elsősorban az Európai Unió, az ENSZ, illetve annak különféle intézményei által kiadott tervezetekre, stratégiákra reagálnak, a nemzeti szinten működő ernyőszervezetek főként a nemzeti szabályozás kérdéseibe akarnak és tudnak beleszólni. Különösen a brit és a skót hálózat aktív ezen a területen. Az SUSE például részletes értékelést adott a skóciai Mental Health Strategy elnevezésű dokumentumra (http://www.susescotland.co.uk/policy-research/consultations/), természetesen elsősorban a támogatott foglalkoztatás szemszögéből. A BASE ebben az évben a brit Munka- és Nyugdíjügyi Minisztérium által kezdeményezett konzultációba kapcsolódott be aktívan. A hatoldalas dokumentumban meglehetősen élesen kritizálják (http://www.susescotland.co.uk/media/51578/consultation_on_the_dwp_2013_commissioning_strategy.pdf) a minisztérium eddig végzett munkáját, és számos konkrét kritikát fogalmaznak meg a stratégiával kapcsolatban. Sajnos azzal kapcsolatban nem érhetők el konkrét információk, hogy a szervezetek ilyen jellegű aktivitásának milyen eredményei vannak, mennyire találnak meghallgatásra a megfogalmazott kritikák és kérések.

A tevékenységek ezen listája természetesen nem teljes, célunk az volt, hogy a legjellemzőbb, minden hálózatra jellemző tevékenységeket emeljük ki. Az egyes szervezetek saját szakterületük speciális igényeinek, vagy akár a tagok elképzeléseinek, prioritásainak megfelelően számos más tevékenységet is folytatnak. Jó példa erre a korábban már említett, az EUSE által alapított ösztöndíj, amelynek célja a szakmai tapasztalatcserén túl az is volt, hogy a tagszervezetek jobban megismerjék egymást. Hasonlóképpen saját díjat alapított a Social Firms Europe CEFEC is, minden évben kiválasztották a legjobbnak tartott szociális vállalkozását, amely megkapta a European Social Firm of the Year címet.

IV. Összegzés, javaslat

A háttértanulmányból kiderülhetett, hogy az 1990-es évek óta a világban is számos hálózatot alakítottak ki, amelyek a megváltozott munkaképességű emberekkel foglalkozó szervezeteket igyekeznek összefogni. Európában különösen fontosnak tűnik, hogy a sokféle megoldási kísérlet eredményeit, az összegyűjtött tapasztalatokat megismerhessék a

kontinens minden országában – ennek megfelelően Európán belül több jelentős hálózat is kialakult az elmúlt években. A megvizsgált nemzetközi ernyőszervezetek közül kiemelhető a **European Union of Supported Employment** (EUSE). Nevének megfelelően elsősorban a támogatott foglalkoztatás népszerűsítésével, elterjesztésével foglalkozik, de elmondható, hogy fontosnak tekintik általában a fogyatékkal élők, illetve bármilyen ok miatt hátrányos helyzetbe került munkavállalók munkába állásának elősegítését. Ez a szövetség jelenleg 19 országban rendelkezik tagszervezetekkel (ide számolva Walest és Skóciát is), ezek döntő többsége az Európai Unió tagállama. A legtöbb országban az EUSE-hoz nagyon hasonló felépítésű és sokszor szinte azonos elnevezésű civil szervezetek a hálózat tagjai (mint például Nagy-Britanniában és Skóciában). Ugyanakkor például Finnországot a már említett VATES alapítvány képviseli, amely rendkívül széles tevékenységi körrel (a támogatott foglalkoztatás elősegítése mellett speciális szakképzés, rehabilitáció és a szociális foglalkoztatás területén dolgozó szervezetek összefogásán is munkálkodnak) és kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, ebben természetesen az EUSE tagság egyáltalán nem korlátozza őket.

Az EUSE honlapja ugyan nem tartozik a legjobban sikerült, leginformatívabb weboldalak közé, a nemzetközi szervezetek közül mégis ez **az egyik legaktívabb**. Idén nyáron június 11. és 13. között Dublinban rendezték meg a szervezet szokásos éves konferenciáját, immár a 11-iket több mint 500 résztvevővel (további részletek a http://www.eusedublin2013.com honlapon találhatók). Emellett, mint fentebb már említettük, kiemelt feladatuknak tartják, hogy minél több országban hozzanak létre tagszervezeteket, ezzel is segítve a támogatott foglalkoztatás terjedését, ezért adtak ki egy tájékoztató füzetet, amelyben a szerzők egészen pontosan, lépésről lépesre leírják, hogyan kell létrehozni egy támogatott foglalkoztatás területén tevékenykedő nemzeti szervezetet. Magyarországról jelenleg egy szervezet sem tagja a EUSE-nek, ezért javasolható, hogy a hazánkban megvalósításra kerülő támogató hálózat a nemzetközi kapcsolatainak kiépítését velük kezdje meg, az ő tapasztalataik felhasználása jelentős segítséget jelenthet.

Mellékletek

1. számú melléklet

A támogatott foglalkoztatás kérdéseit vizsgáló tudományos művek az elmúlt másfél évtizedből

Stephen Beyer: The impact of agency organisation and natural support on supported employment outcomes. Journal of Vocational Rehabilitation 36, 109–119, 2012

Stephen Beyer, Francisco de Borja Jordán de Urríes, Miguel Angel Verdugo: A Comparative Study of the Situation of Supported Employment in Europe. Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities, Volume 7 Number 2, pp 130–136 June 2010

Stephen Beyer, Mark Kilsby, Julia Shearn: The organisation and outcomes of supported employment in Britain. Journal of Vocational Rehabilitation , Volume 12 (3), Jan 1, 1999

Kikuko Campbella, Gary R. Bonda, Robert Gerveyb, Alysia Pascarisc, Shaleigh Ticec, Grant Revelld: Does type of provider organization affect fidelity to evidence-based supported employment? Journal of Vocational Rehabilitation, Vol 27(1), 3-11, 2007

Robert E. Cimera, Frank R. Rusch: The Cost-Efficiency of Supported Employment Programs: A Review of the Literature. International Review of Research in Mental Retardation, Volume 22, 1999, pp. 175-225, 1999

H. Hoffmann, D. Jäckel, S. Glauser, Z. Kupper: A randomised controlled trial of the efficacy of supported employment. Acta Psychiatrica Scandinavica 125(2):157, 2012

F.B. Jordán de Urríes, M.A. Verdugo: Evaluation and follow up of Supported Employment initiatives in Spain from 1995 to 2008. Journal of Vocational Rehabilitation 33, pp. 39-49, 2010

Matthew Menear, Daniel Reinharz, Marc Corbière, Nathalie Houle, Nathalie Lanctôt, Paula Goering, Elliot M. Goldner, Bonnie Kirsh, Tania Lecomte: Organizational analysis of Canadian supported employment programs for people with psychiatric disabilities. Social Science & Medicine - SOC SCI MED , vol. 72, no. 7, pp. 1028-1035, 2011

Patricia Noonan Walsh, David Mank, Stephen Beyer, Rebecca McDonald, Ann O'Bryan: Continuous quality improvement in supported employment: a European perspective. Journal of Vocational Rehabilitation 12 (3), pp. 165-174, 1999

Ulla Nygren, Urban Markstro, Bengt Svensson, Lars Hansson, Mikael Sandlund: Individual placement and support – a model to get employed for people with mental illness – the first Swedish report of outcomes. Scandinavian Journal of Caring Sciences, 25(3): 591-598, 2011

Timo Saloviita, Raija Pirttimaa: Surveying Supported Employment in Finland: A Follow-up. Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities. Volume 4 Number 4 pp 229–234 December 2007

Gail Schoen Lemaire, Kalisankar Mallik: Barriers to Supported Employment for Persons With Developmental Disabilities. Archives of Psychiatric Nursing - ARCHIVES PSYCHIATR NURS , vol. 22, no. 3, pp. 147-155, 2008

M.A. Verdugo, R. Martín-Ingelmo, F.B. Jordán de Urríes, C. Vicent and M.C. Sánchez: Impact on quality of life and self-determination of a national program for increasing supported employment in Europe. Journal of Vocational Rehabilitation 31, 55–64, 2009

2. számú melléklet

A foglalkozási rehabilitációs célú munkaerő-piaci hálózatok tevékenységei

European Union of Supported Employment

- Az EUSE konferenciák megszervezése, melyeket kétévente tartanak: Rotterdam, Hollandia 1994; Dublin, Írország 1995; Oslo, Norvégia 1997; Róma, Olaszország 1999; Edinburgh, Skócia 2001; Helsinki, Finnország 2003; Barcelona, Spanyolország 2005; Belfast, Észak-Írország 2007; Prága, Csehország 2009.;
- Információcsere hírlevelek, e-mailek és honlap (www.euse.org) segítségével;
- Az európai társadalom- és gazdaságpolitika befolyásolása;
- Hálózatépítés más európai szövetségekkel és együttműködés globális szervezetekkel;
- Új nemzeti szövetségek létrehozása – a szervezetek segítése és támogatása, hogy megalapítsák a saját Nemzeti Szövetségüket;
- A jelentős fogyatékossággal élők jogaiért kampányolni és lobbi tevékenységet folytatni, hogy a szakképzést és a munkalehetőségeket biztosítsák számukra;
- A jó gyakorlatokat felhasználó modellek, a munkatársak számár kialakított képzések, a minőségi standardok, az önérvényesítés, a kapacitásépítés illetve a jogi szabályozás kutatása és kidolgozása;
- Szolgáltatások nyújtása a tagoknak és a Nemzeti Szövetségek támogatása.

Workability Europe

- Legfontosabb célkitűzésük, hogy kiálljanank a fogyatékkal élők, vagy más szempontból hátrányos helyzetben lévők munkához való joga mellett. A Workability Europe elősegíti a fogyatékkal élőknek az egyenlő esélyekhez és diszkriminációtól mentes bánásmódhoz való törvényes jogának gyakorlását a foglalkoztatás területén, és az európai intézmények irányába képviseli a fogyatékkal élők számára foglalkoztatási szolgáltatást nyújtókat.
- A Workability Europe tagjai szociális célokat követnek és eredményeiket visszaforgatják a fogyatékkal élőknek a munkaerőpiacra való aktív befogadásának elősegítésébe. A tagok társadalmi innovációval foglalkoznak, emellett munkahelyeket teremtenek helyi szinten és aktívan hozzájárulnak a szociális gazdaság működéséhez.
- Hogy céljaikat elérjük, és hozzájáruljanak a fogyatékkal élők társadalmi befogadásához, a Workability Europe aktívan együttműködik az EU intézményeivel és más releváns szereplőkkel, valamint civil szervezetekkel. Tagjai a Szociális Civil Szervezetek Európai Platformjának (Social Platform), az Európai Fogyatékosügyi Fórumnak (European Disability Forum) és a Social Services Europe nevű szervezetnek.

Social Firms Europe CEFEC

- Hogy a szociális vállalkozások és szociális szövetkezeteket jobban megértse a közvélemény és láthatóbbá váljanak, a következőket teszik:
    - Biztosítják, hogy a szerte Európában működő szociális vállalkozások számára a honlap informatív, intuitív és értékes legyen;
    - Kapcsolatokat és kommunikációs csatornákat építenek ki és tartanak fenn a legfontosabb szakpolitikai szereplőkkel az EU szintjén, hogy fokozzák a szociális vállalkozásokra irányuló figyelmet;
    - Felhasználják és bővítik a meglévő kutatásokat (pl. a Linzi Felhívás - Linz Appeal), hogy tudásbázist és lobbi politikát alakítsanak ki európai és nemzeti szinten;
    - Biztosítják az éves konferenciát és a figyelemfelkeltő tartalmak reklámozását a szélesebb közvélemény felé;
    - Az Év Szociális Vállalkozása díjat felhasználják a publicitás növelésére, a részvétel ösztönzésére, és hogy felhívják a figyelmet a szociális vállalkozás modelljére.
- Hogy növeljék a taglétszámot és kiszolgálják a tagokat:
    - Kialakítottak és karbantartanak egy hatékony tagsági adatbázist, amelyet a főtitkárságról működtetnek;
    - Adatbázist hozunak létre az érdekelt csoportokról; ismételten kapcsolatba lépnek velük és tájékoztatják őket a tagság előnyeiről.
    - Rendszeresen kommunikálnak a tagokkal e-mailen keresztül, hogy naprakészek legyenek a fejlesztésekkel és lehetőségekkel kapcsolatban;
    - Esettanulmányokat és híreket kérnek a tagjaiktól, amelyeket megoszthatnak;
    - Biztosítják, hogy az éves konferenciák hatékonyan szolgálják a tagok érdekeit és igényeit, előmozdítják a hálózatépítést és a tapasztalatok megosztását egész Európában.
- Hogy európai hálózatként biztosítsák a pénzügyi fenntarthatóságot és befolyásunkat:
    - Növelik a taglétszámot;
    - A titkárság költségeit a rendelkezésre álló éves költségvetéshez igazítják;.
    - Menedzselik a pénzügyeket, rendszeresen és pontosan beszámolnak a pénzügyi helyzetről a végrehajtó bizottságnak és a tagságnak;
    - Támogatókat keresnek, hogy az évente kiosztott Az Év Szociális Vállalkozása díj költségeit fedezni tudják;
    - Együttműködnek a konferenciákat rendező országokkal, hogy az esemény a lehető legtöbb profitot termelje és tárgyalnak a Social Firms Europe CEFEC számára kifizethető összegekről;
    - Ösztönözik tagjaikat, hogy olyan projektekben vegyenek részt, amelyek a Social Firms Europe CEFEC számára nyújtott pénzügyi támogatást is lehetővé teszik;
    - Megkeresik és megpályázzák azokat az EU projekteket, amelyek a Social Firms Europe CEFEC legfontosabb céljaihoz illenek, kiegészítik azokat, illetve azokra építenek;

- Stratégiai, partnerségi lehetőségeket keresnek és építenek ki, amelyek hozzájárulnak a hálózat fenntarthatósági célkitűzéseinek megvalósításához.

European Network of Social Integration Enterprises

- A tagszervezetek közötti tapasztalatcsere révén megerősíteni a gazdasági és szociális integráció területén működő vállalkozásokat;
- az együttműködés és a partnerség ösztönzése a jó gyakorlatok, kutatási eredmények és pályázati lehetőségek terjesztésével;
- a tagszervezetek közötti, a nemzeti és helyi jogalkotási szintekhez kapcsolódó információk cseréjének megszervezése;
- a hálózat képviselete és a tevékenységeinek megismertetése minden érintett európai szinten;
- annak kidolgozása, hogy hogyan járulhatnak hozzá és milyen szerepet vállalhatnak a szociális kirekesztés elleni európai irányelvek meghatározásában;
- szoros és stabil együttműködés kialakítása a szociális gazdaság területén aktív európai hálózatokkal, azzal a céllal, hogy szinergiákat hozzanak létre.

European Association of Service Providers for Persons with Disabilities

- Az ENSZ Egyezményben lefektetett célok elérése minden szociális szolgáltatást nyújtó szervezet együttműködésével;
- A taglétszám növelése projekt lehetőségek bemutatása, speciális képzési tanfolyamok illetve az EASPD és a tagjai közötti fokozott kommunikáció révén;
- A szociális és egészségügyi szolgáltatások finanszírozása terén megfigyelhető, egyre fokozódó sokszínűség jobb megértése;
- A továbbfejlesztett szakpolitikák népszerűsítése a minőségi szakemberek segítségével megvalósított minőségi szolgáltatások kapcsán;
- A szektor és a technológia közötti szakadék áthidalása;
- A partnerség és a hálózati működés fejlesztése az Európai Unióval és más érintettekkel, különös tekintettel az Európai Parlamenttel;
- A projekt alapú finanszírozástól való függés csökkentése;
- Aktívan részt venni az EU szegénység és szociális kirekesztés elleni harcában;
- Az EASPD munkáltatói hálózatként való pozícionálása;
- A közösségi alapú támogatás modelljeinek továbbfejlesztése.

British Association for Supported Employment

- A fogyatékkal élők segítése azáltal, hogy ösztönözzék a foglalkoztatásuk támogatását;
- Minőségi standardok hitelesítése és továbbfejlesztése a támogatott foglalkoztatás biztosítása terén;

- Az új támogatott foglalkoztatási szolgáltatások alkalmazásának ösztönzése;
- A támogatott foglalkoztatás területén dolgozók képzésének fejlesztése szerte az Egyesült Királyságban;
- Az egyesület tagjai számára rendszeresen részletes információk, tanácsok és fejlesztési szolgáltatások biztosítása;
- A nemzeti és nemzetközi kormányzatokkal illetve a civil szervezetekkel való kapcsolattartás és tárgyalások folytatása, hogy elősegítsék az Egyesület céljainak megvalósulását.

Scottish Union of Supported Employment

- Egy honlap és egy oktatási portál létrehozása a tagok számára;
- Egy részletes tervezet kidolgozása a skóciai támogatott foglalkoztatás témakörében;
- Egyenlőség és sokszínűség tréning tartása a munkaadóknak és gyakorlati szakembereknek;
- Évente konferenciák szervezése;
- Évente négy hálózati találkozó tartása a teljes jogú tagok számára;
- Tagság az európai szervezetben (European Union of Supported Employment);
- Hozzájárulás a skóciai támogatott foglalkoztatási szakpolitikához, illetve olyan eszközök kidolgozása, amelyek emelik a támogatott foglalkoztatás minőségét és konzisztenciáját.

Bundesarbeitsgemeinschaft für Unterstützte Beschäftigung

- Érdekvédelem;
- Jogi segítség konkrét esetekben – lépésről lépésre;
- Információk biztosítása és tanácsadás;
- Továbbképzés és minőségbiztosítás;
- Tapasztalatcsere és hálózatépítés;
- Támogatott foglalkoztatás;
- Integrációs szolgáltatások;
- Személyre szabott költségvetés a munka világában való boldoguláshoz;
- Segítség a munkaerőpiacon;
- Az iskolából a munka világába való átmenet;
- Műhely a fogyatékkal élők számára – átmenet az általános munkaerőpiacra.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.